

Kant belyst från olika

Intresset för både filosofi och biografi ökar. Den som vill fräscha upp sina kunskaper om Immanuel Kant, en av de största och ständigt aktuella filosoferna, har nu fått rikligt med nya böcker att ösa ur.

Cambridge University Press har påbörjat vad som lovar att bli en förnämlig serie biografier över några av filosofins centralgestalter. De är författade av framstående forskare, som vinnlagt sig om att ge hela bilden av filosofen i fråga och hans tankevärld.

Manfred Kuehns Kantbiografi är det senaste exemplet. Och det är första gången på mer än femtio år som en biografi med ambitionen att vara heltäckande har publicerats om Kant. Entusiastiska recensenter har redan utropat den till det bästa man kan läsa om filosofen "in English, and indeed in any language". Det är bara att instämma!

Immanuel Kant (1724-1804) är inte endast en filosofisk gigant bland andra, han är dessutom den som har utövat det största och mest mångskiftande inflytandet över modern filosofi. Ingen som seriöst sysslar med filosofiska frågor kommer undan eller runt Kant. Kuehn, som gör upp med de myter och dumheter som tidigare skrivits om honom, låter läsaren följa i filosofens fotspår från de första skolåren till de filosofiska parnassens höjder, där tänkaren utformar en moralisk lära för de upplysta världsmedborgarnas tidsålder.

Regelbunden som ett urverk

Kant tillbringade hela sitt liv i Königsberg, Preussen. Hans vanor var så regelbundna att stadsborna kunde ställa klockorna efter hans promenader. Enda gången mönstret bröts, sägs det, var när Kant hade fångats av Rousseaus skrifter.

Den gängse bilden av honom har varit en ganska trist herre, typiskt professorlig, helt uppslukad av filosofiska frågor. Kuehns beskrivning är en radikalt annan. Kant var en sällskapsmänniska och något av en dandy. Förvisso gifte han sig aldrig, och förmodligen hade han ingen sexuell erfarenhet, men han trivedes bland societetens kvinnor och han spelade gärna biljard. I själva verket blev han något av en centralgestalt i Königsbergs mondäna sällskapsliv. Kuehns biografi är den första som för-

Filosofi

Kant - a biography
Manfred Kuehn
Cambridge University Press, 2001

En europeisk kosmopolit - en idéhistorisk studie av Immanuel Kants "Om den eviga freden" och dess verkningshistoria

Rebecka Lettevall
Symposion, 2001

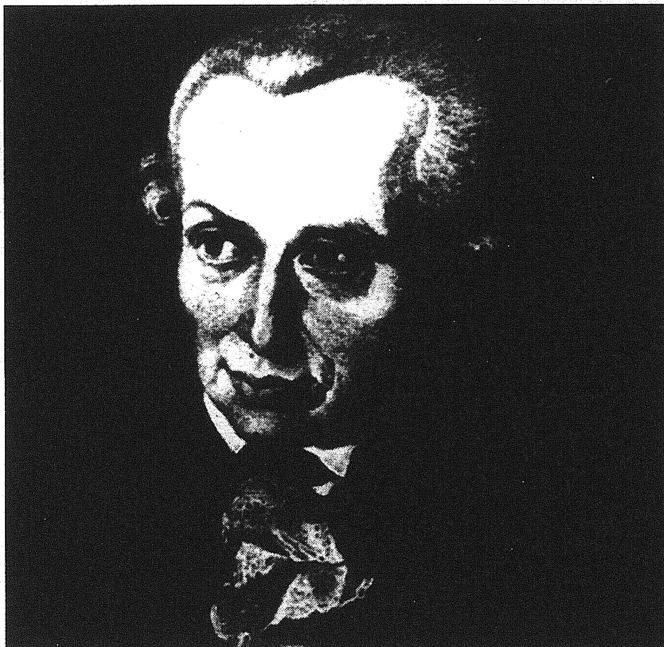
Kritik av praktiska förnuftet

Immanuel Kant
Övers. Agne Lundquist
Argos, 2001

utom att berätta om Kants personlighet, vanor, tankar och skrifter också berättar om hans släkt, vänner, studenter och intellektuella samtida. I Kuehns porträtt har Kant inte förhoppnings fallit ned från himlen med en helt ny filosofi i bagaget, utan hans filosofiska tankevärld framstår som ganska rimlig mot bakgrund av det kulturella, politiska och teologiska klimat, som rådde i Preussen och i Europa under 1700-talet.

Tinget i sig

Den första byggstenen i Kants kritiska filosofi lades 1781 med *Kritik der reinen Vernunft* (Kritik av det rena förnuftet). Sedan 1770 var Kant redan professor i logik och metafysik, men med den här boken skulle han uppnå världsröyk. Det är här han hävdar att vi med nödvändighet uppfattar världen på ett visst sätt - genom åskådningsformerna rum och tid - helt enkelt för att vi är konstruerade så. Men hur verkligheten egentligen är beskaffad, det kan vi inte veta - "das Ding an sich" (tinget i sig) undflyr vår kunskap. Det är också här han framhåller, att en tro på en intelligibel verklighet, en högre ordning, kan fungera som ett slags manual

Enligt Manfred Kuehn var Immanuel Kant ingen torrboll. Tvärtom minglade han duktigt med stadens societet.

vid allt kunskapssökande. Världen måste - om vi inte vill drunkna i ett kaos av empiriska fakta - förstås som om den till fullo kan förklaras av vårt förnuft. På så sätt undkommer man både empirismens närsynthet och den kristna metafysikens långsynthet.

De båda andra skrifterna, som bildar fundamentet till Kants filosofiska bygge, är *Kritik der praktischen Vernunft* (Kritik av det praktiska förnuftet), 1788, och *Kritik der Urteilkraft* (Kritik av omdömesförmågan), 1790. Den senare handlar främst om det estetiska, men idéer från förnuftskritiken går igen i form av en slags teleologi (ändamålsenlighet), som Kant finner både i natu-

ren och i konstverket. Vi tvingas att anta en högre avsikt, ett medvetet ändamål i båda fallen. Dessa tankar utgör bakgrunden till 1800-talets romantiska filosofi och kultur.

God och ond vilja

Men kanske är det kritiken av det praktiska förnuftet, som nu för första gången föreligger i fullständig svensk översättning (en utmärkt sådan dessutom), som i dag tilldrar sig störst intresse. Här utvecklar Kant en pliktetik, där endast viljan bakom handlingen kan bedömas i termer av gott och ont. Endast en god vilja kan betraktas som något gott. Vi äger ett praktiskt förnuft och en

Bisarr jakt på könsdiskriminering

Stefan Melesko, veteran i reklambranschen, för oss in i den absurda värld av politisk korrekthet som härjar i näringslivets självsaneringsorgan mot könsdiskriminerande reklam, ERK.

DEBATT

Här följer några levnadsregler som ingen får bryta mot:

En hustru får inte sakna sin man som jobbar över för mycket, ingen får skämta om en läskedrycksflaskas form eller namn, en kvinna får inte byta blöjor på sitt barn, en naken kvinna får inte använda parfym, inte heller får en man stå och diska. Dessa beteenden är nämligen sexistiska och måste fördömas och förbjudas med följande formuleringar:

"är kränkande mot kvinnor"
"konserverar en otidsenlig syn på könsroller"
"är kränkande mot kvinnor i allmänhet"

"är nedvärderande för såväl kvinnor som män"
"konserverar en gammal schablon"

VI KAN VARA ÖVERENS OM att formuleringarna är skarpa och borde avse kraftiga felsteg från vad som är den "rätta" vägen i tunga samhällsfrågor. I själva verket är det offentliggjorda beslut av ERK (Näringslivets Etiska Råd mot Könsdiskriminerande reklam). Så alla kvinnor som tycker att deras partners arbetar för mycket och alla andra som tycker sig träffa på reglerna ovan kan andas ut.

Med andra ord är allt en sammanfattning av vad näringslivet tycker om reklam, speciellt sådan som är illustrerad med bilder av män och kvinnor. Ovanstående citat kommer nämligen från ERK:s

avgöranden om reklam för läskedrycker, bredband, parfym, blöjor och hushållsmaskiner.

Näringslivet har ibland en tendens att abdikera från sina egna frågor och i stället sluta upp kring politiskt korrekta tankegångar. Varför blev utvecklingen sådan?

LÅT OSS BÖRJA MED fegheten. Under många år innan marknadsföringslagen infördes 1971 arbetade Näringslivets opinionsnämnd med att stoppa marknadsföring som kunde vilsledda konsumenterna. I dag finns det flera organ som arbetar med detta renhållningsarbete. ERK är ett av dem. Men hur kunde ERK bli en "domstol" som bara bedömer om reklam är politiskt korrekt vad gäller könsroller eller inte?

Grundreglerna säger att reklamen inte får vara diskriminerande bland annat vad gäller kön. Men det betyder inte att ERK ska vara en spetspets i opinionsbildningen. Domsloten ovan är bisarra i sin

renlärighet. Tolkningen av vad som är sexistiskt eller schabloniserat är i hög grad subjektivt.

Här sätter ERK en gräns som stegvis förflyttas till att snarare överensstämma med vad Schymans proselyter anser än vad styrelserna i de marknadsförande företagen tycker, om de är årliga. Men företagens företrädare vågar inte stå emot.

Kanske finns det en rädsla för lagstiftning? Men skulle den verkligen vara värre? Och inte dör väl någon om vi visar en kvinna som byter blöja på sitt barn? Stå på er mot den politiska korrektheten!

DE ANDRA FAKTORN som förklarar vad som händer är abdikationen. Abdikationen till förmån för ett antal humorfria domstolsjurister, som alltid tycks tro att de läser är lagtexter och de tycks inte förstå hur reklamen verkar eller påverkar. Jag kan bara uppmäna represen-

tanterna för de stora annonsörsföretagen att inte böja sig för ERK:s avgöranden, utan att använda sitt sunda förnuft och göra den reklam som tilltalar målgrupperna!

Och hur var det nu med läskedrycksflaskan?
"På torsdag klockan 23.00 visas här en topless oskuld." Så karakteriserades den nylanserade coladrycken i en teaseraffisch i reklamen. Produkten kom från Virgin - Richard Bransons företagsgrupp - och i Sverige marknadsförd av Spendrups. Affischen blev förstas anmält till ERK och fälldes. Det var en ren textaffisch, vilket man inte tror då domen läses: "... utgör ett exempel på reklamåtgärder i vilka kvinnor eller kvinnors kropp används som blickfångare av sexuell natur utan iakttagbart samband med den marknadsförda produkten. Det är kränkande mot kvinnor i allmänhet ..."

STEFAN MELESKO